

всичко прогресивно, което човечеството е събрало, на всичко, което топли сърцата на хората, на всичко, което буди хубави чувства у тях, на всичко, което носи красота, удобство, душевно спокойствие, радост. Архитектурата се обогатява наново и наново тя става изкуство. Примерът на майстор Никола Иванович Фичев и в това отношение е пример, който трябва да бъде следван от строителите и архитектите на нашата народна социалистическа Република, тъй като в течение на своя развой той обогатява непрекъснато своите строежи, тъй като той има съзнание за тяхното въздействие върху народните маси и ги прави все по-хубави и по-хубави, тъй като той непрекъснато усъвършенствува своето майсторство и твори сгради, които са будили възторг и радост, които са изпълвали душите на хората с идеи и са ги окриляли в борбата им за свобода.

За да може да изпълни истински своето предназначение, новата, социалистическа архитектура у нас трябва да говори на народа на ясен, понятен и разбран език. Своите национални форми народът разбира най-добре, най-бързо, най-ясно. Изкуството в социалистическата държава трябва да бъде социалистическо по съдържание и национално по форма. Тая сталинска формула другарят Вълко Червенков възвести у нас в своя доклад пред Петия конгрес на БКП. Националните форми за социалистическото съдържание у нас архитектите и строителите ще черпят от наше архитектурно наследство. Те трябва да го проучат, трябва да го познават добре. Историята на нашата архитектура брои много безспорни шедьоври, които се намират и в монументалната, и в народната дървена архитектура. За жалост много малко паметници са известни, много малко са публикувани и проучени.

Към това наследство спадат тракийските гробници от IV век преди нашата ера, великолепно градени и които принадлежат към особена архитектурна система от заострени, стъпаловидни и кошеровидни форми. В тях се появява за пръв път цилиндричният свод и тухления градеж по нашите земи. Към това наследство спадат старата римска баня в София, обърната на църква „Св. Георги“, римската кула в гр. Сталин, разкопаните в Никюп и Гиген квартали от стари римски градове, в които се откриха хубави капители, фризи, части от архитрави, корнизи и пр., които още не са издадени. Към него спадат развалините на големите старохристиянски и византийски базилики и централни постройки от ранната феодална епоха, като тия в Перущица, Голямо Белово, Пирдоп, София и пр., които се състоят от богати комбинации от архитектурни форми. Ние познаваме за жалост паметниците на архитектурата на първата българска държава от преди покръстването само в развалини. Ни един цял паметник от това време, в което феодализмът се изгражда у нас, не е запазен изцяло. Развалините в Плиска, в Мадара и Калугерица са обаче внушителни. Сградите, на които те принадлежат, са били най-монументалните сгради, строени в Европа в тая епоха. Те показват голямо строително майсторство, което ще се предаде след това и в архитектурата след покръстването и което ние установяваме и в дворцовите и религиозни постройки в Преслав, в Охрид и Преспа. Нашите архитекти показват в тия постройки и силно чувство за монументалност. Те виждат едро архитектурните форми. Те строят здраво. Те имат чувство и за пластична хубост. Техните постройки са оригинални.

И ето след XI век, когато феодализмът е вече напълно установен, българската архитектура ще придобие тия черти, които я правят една от най-оригиналните школи във византийския изток. Ние виждаме това още в паметниците от XII век в Търново, в Несебър, в Асеновата крепост. Търновската архитектурна школа се развива в XIII и XIV век самостоятелно и със своя особена архитектурна концепция. На нашето архитектурно наследство принадлежат великолепните църкви на Архангелите и на Пантократора, както и „Св. Параскева“ и „Алитургитос“ в Несебър, църквата в Никопол, „Св. Иван“ в Асеновград, тая в Погановския манастир, тоя в Трън, в Бояна, в Оряховския манастир, в Земен и Колуша и пр. Но дори и тъмните векове на епохата на турския феодализъм са ни оставили първокласни паметници в областта на гражданската архитектура. Старите къщи в Арбанаси, в Трявна и Жеравна, както и на много други места са първокласни паметници, с които можем да се гордеем и които за жалост също не са проучени още.

Не са проучени и творбите на големите майстори от епохата на нашето Възраждане. Не беше проучено и делото на легендарния майстор Никола Иванович